

בש"פ 5894/20 - מדינת ישראל נגד מועתז דיבא

בבית המשפט העליון

בש"פ 5894/20

לפני: כבוד השופט נ' סולברג

העוררת: מדינת ישראל

נגד

המשיב: מועתז דיבא

ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בירושלים
מיום 6.8.2020 בה"ת 46534-07-20 שניתנה על ידי
כבוד השופטת תמר בר-אשר

תאריך הישיבה: י"ב באלול התש"ף (1.9.2020)

בשם העוררת: עו"ד נורית הרצמן

בשם המשיב: עו"ד שמעון מור יוסף

פסק דין

1. האם משהוגש כתב אישום עוברת הסמכות לדון בהחזרת תפוס הקשור באותו משפט, לערכאה שאליה הוגש כתב האישום, או שמא יוסיף בית משפט השלום לדון בתפוס, עד אשר יוגש לבית המשפט שדן בהליך העיקרי?

2. ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בירושלים (השופטת תמר בר-אשר) מיום 6.8.2020 בה"ת 46534-07-20, בגדרה נמחקה בקשת המשיב להחזרת תפוס, ונקבע כי הסמכות לדון בבקשתו, נתונה לבית משפט השלום.

3. זוהי, בתמצית, השתלשלות העניינים בפרשה: ביום 5.4.2020 אירע שוד אלים, במהלכו נשדד כסף מזומן בסך של 202,000 ₪. במהלך חקירת השוד, תפסה המשטרה מכונית מסוג 'טויוטה לנדקרוזר', אשר על-פי החשד, שימשה את השודדים לביצוע העבירה. ביום 23.4.2020, הוגש כתב אישום לבית המשפט המחוזי בירושלים נגד שלושה נאשמים בפרשה. בעל הרכב – הוא המשיב דן – אינו חשוד בפרשה, והוא פנה לבית משפט השלום בבקשה להורות על החזרת מכוניתו. למעלה מחודשיים-ימים התנהלו הליכים בבית משפט השלום, במהלכם ניתנו מספר החלטות המורות על השבת המכונית לבעליה, בשלהעדר תגובה מטעם המשיבה. דא עקא, ביום 16.7.2020, קבע בית משפט השלום כי הוא נעדר סמכות לדון בבקשה להחזרת התפוס, משום שזו מסורה לבית המשפט המחוזי שאליו הוגש כתב האישום בפרשה. לפיכך נקבע, כי "ככל שהמבקש מעוניין בכך יגיש בקשה מתאימה לבית המשפט המתאים". בית משפט השלום סיים את החלטתו בהוראה על "סגירת הבקשה".

4. בהתאם להחלטת בית משפט השלום, פנה המשיב לבית המשפט המחוזי בבקשה להחזרת המכונית. ההליך בבית המשפט המחוזי התמקד בעיקר בשאלת הסמכות, האם היא מוקנית לערכאה זו, או שמא נתונה לבית משפט השלום. בהחלטתו, דחה בית המשפט המחוזי את עמדת המדינה שנתמכה בהחלטת בית משפט השלום, וקבע כי הסמכות העניינית לדון בבקשה להחזרת התפוס, מסורה גם בשלב זה לבית משפט השלום.

5. בית המשפט המחוזי השתית את הכרעתו הן על לשונה של פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 (להלן: הפקודה), הן על עקרונות כלליים של המשפט הפלילי. תחילה, עמד בית המשפט על לשון הפקודה: סעיף 38 לפקודה קובע, כי ניתן לערורלפני בית המשפט המחוזי על החלטות שלפי הפרק הרביעי. מכאן למד בית המשפט המחוזי, כי דרך הכללהיא שהחלטות לפי פרק זה ינתנו בבית משפט השלום, כשחריגה מן הכלל תיתכן רק במקרים שלגביהם נקבעו הוראות מפורשות. זאת ועוד, סעיף 36 לפקודה מורה, כי מעת שהוגש חפץ כראיה לבית המשפט, מוסמך בית המשפט לצוות מה יעשה בו. מכאן הסיק בית המשפט המחוזי, כי רק משהוגש החפץ כראיה לבית המשפט הדן בהליך העיקרי, עוברת אליו הסמכות לצוות על אשר יעשה בו; קודם לכן, נתונה הסמכות לבית משפט השלום מכוח סמכותו הכללית שלפי פרק ד' לפקודה. לבסוף, הפנה בית המשפט המחוזי לסעיף 37 לפקודה, העוסק במקרה שהוגש משפט, אך החפץ לא הוגש בו כראיה. לשיטתו של בית המשפט המחוזי, סעיף זה משמיע גם הוא אותו עקרון, שלפיו כל עוד לא הוגש החפץ כראיה לבית המשפט, הסמכות לצוות מה יעשה בו נתונה לבית משפט השלום.

6. אשר לעקרונות הכלליים של המשפט הפלילי, ציין בית המשפט המחוזי כי על דרך הכלל, בית משפט אשר דן בהליך העיקרי אינו נחשף לראיות לפני שהוגשו במשפט, ולפיכך, הליכים שונים הדורשים חשיפה לחומר הראיות, נדונים ככלל, לפני מותב אחר. משאלו הם פני הדברים – כי המותב שדן בהליך העיקרי, לא ידון בבקשה להחזרת התפוס – הרי שאין עדיפות מיוחדת לערכאה השיפוטית שאליה הוגש כתב האישום; ממילא, כך לדברי בית המשפט המחוזי, חוזר הכלל שלפיו בית משפט השלום הוא בעל הסמכות לדון בבקשות שלפי הפרק הרביעי לפקודה. בית המשפט המחוזי סקר מספר פסקי דין של ערכאות שונות, והראה כי טרם נקבעה הלכה בסוגיה דנן. בית המשפט העיר, כי חלק מן ההחלטות התומכות בעמדה שלפיה הסמכות לדון בכגון דא, מוקנית לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, ניתנו עובר לתיקון מספר 12 של הפקודה, וספק אם הן עומדות על מכון גם לאחר התיקון. נוכח כל האמור, קבע בית המשפט המחוזי כי הסמכות לדון בבקשה להחזרת התפוס נתונה לבית משפט השלום, והורה על מחיקת הבקשה.

7. בשולי הדברים, ציין בית המשפט המחוזי כי בית משפט השלום הורה על סגירת התיק, אך לא הורה על ביטול ההחלטות שניתנו במסגרתו. משכך, ההחלטות המורות להשיב את התפוס לבעליו, הריהן בנות-תוקף. המשיבה

חלקה על פרשנות זו, אך למען הזהירות פנתה לבית משפט השלום בבקשה לעיכוב ביצוע ההחלטה בדבר השבת התפוס, נוכח הגשת הערר דנן. ביום 19.8.2020, נעתר בית משפט השלום לבקשה לעיכוב הביצוע.

מכאן הערר שלפני.

8. העוררת מבקשת להשיג על הכרעת בית המשפט המחוזי. לדידה, ההחלטה אינה מתיישבת עם עקרונות היסוד של ההליך הפלילי. בשיטתנו המשפטית, הגשת כתב אישום הריהי 'קו פרשת המים' שבין שלב החקירה ובחינת התיק על-ידי רשויות התביעה, לבין שלב ניהול ההליך הפלילי בבית המשפט. בהתאם לכך, משעה שמוגש כתב אישום, כל הליכי-הביניים מתקיימים לפני אותה ערכאה שאליה הוגש, בבחינת 'הלך החבל אחר הדלי'; זאת, הגם שחלקם ישמע לפני מותב אחר באותה ערכאה. הוזכר בהקשר זה, כי בקשות לסעדים זמניים לצורך חילוט (בעבירות סמים, הלבנת הון ומאבק בטרור), מתבררות לפני הערכאה השיפוטית שאליה הוגש כתב האישום. על רקע זה, סבורה העוררת כי החלטת בית המשפט המחוזי גורמת לחוסר קוהרנטיות דיונית. זאת ועוד, עיתוי הגשתה של ראייה לתיק בית המשפט, הריהו שרירותי ואקראי, כתלות במועדי ההוכחות, ומשכך טוענת העוררת, כי אין מקום לראותו כמועד בעל משמעות לגבי רכישת הסמכות העניינית. עוד סבורה העוררת, כי החלטת בית המשפט המחוזי, תגרום לחוסר יעילות דיונית. דוגמה לדבר, מצאה העוררת בעניין דנן; לדידה, בירור ההליך להשבת התפוס לפני בית המשפט שדן בהליך העיקרי, היה מאפשר לבחון באופן יעיל את משך הזמן שבו נחוצה המכונת לצורך מיצוי בדיקתה.

9. העוררת עמדה על שלוש הוראות-החוק שנזכרו בהחלטת בית המשפט המחוזי. סעיף 38א לפקודה, בין כך ובין כך לא יכול לחול על כל סוגי ההחלטות שלפי הפרק הרביעי, שהרי בית המשפט המחוזי מסכים גם הוא לקיומה של שורת החלטות הניתנות על-ידי הערכאה שאליה הוגש כתב האישום. אשר לסעיף 36 לפקודה, הרי שהוא אינו מפרש לאיזו ערכאה תוגש בקשה בנוגע לחפץ הדרוש כראיה במשפט, בשלב שבין הגשת כתב האישום, לבין הגשת החפץ כראיה. במצב דברים זה, יש לפרש את הסעיף פרשנות תכליתית, שלפיה די בכך שהחפץ דרוש כראיה בהליך המשפטי, הגם שטרם הוגש לבית המשפט, על מנת להקנות לערכאה שאליה הוגש כתב האישום את הסמכות להורות מה יעשה בו. לגבי סעיף 37 לפקודה, סבורה העוררת, כי הוא תומך דווקא בעמדתה-שלה. שכן, כמו בענייננו, הסעיף עוסק במקרה שבו 'הוגש משפט ולא הוגש החפץ כראיה בו', וברי - כך לשיטת העוררת - כי בקשה לפי סעיף 37 נדונה לפני הערכאה שאליה הוגש המשפט. לבסוף, הסבה העוררת את תשומת הלב לכך שהפקודה מציינת במפורש את סמכותו של בית משפט השלום בחלק מהסעיפים, ומכך יש להסיק, כי בנוגע להחלטות שלגביהן לא הוסמך בית משפט השלום במפורש, מוקנית הסמכות לערכאה שאליה הוגש כתב האישום.

10. אשר לחשש מפני חשיפה מוקדמת של המותב הדן בהליך העיקרי לחומר הראיות, מסכימה העוררת כי לעיתים נכון יותר שתישמע בקשה להשבת תפוס לפני שופט אחר, אך לדידה, מדובר בשאלה תלוית נסיבות. מכל מקום, גם במקרה שלא תישמע הבקשה לפני אותו מותב, הערכאה השיפוטית המוסמכת לדון בהליך העיקרי, מתאימה יותר לדון בהליכים הכרוכים בו. תימוכין נוספים לעמדתה, מצאה העוררת בסעיף 3 להצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - המצאה, חיפוש ותפיסה), התשע"ד-2014, וכן בשתי החלטות שניתנו על-ידי בית המשפט העליון. לסיום הבהירה העוררת, כי לשיטתה - בניגוד לקביעתו של בית המשפט המחוזי - אין בנמצא החלטה בת-תוקף המורה על השבת התפוס לבעליו, שכן החלטות אלו בוטלו מכללא בהחלטתו האחרונה של בית משפט השלום.

11. בדיון שהתקיים לפני, חזרה ב"כ העוררת וטענה כי הגשת כתב האישום היא 'קו פרשת המים' של ההליך

הפלייט, וראוי לראותה כנקודת מפנה גם לגבי שאלת הסמכות העניינית. עוד הוטעם, כי היעילות הדיונית תומכת בהקנאת הסמכות לבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, בדומה לדיני המעצרים ולהליכי-ביניים נוספים, וכי הצעת החוק שגובשה לעניין זה, תומכת בעמדתה. בעניין דגן – הזכירה ב"כ העוררת – ניתן היה לכנס דיון בהליך העיקרי, ולברר במסגרתו מהו פרק הזמן הדרוש לבחינת התפוס. ב"כ העוררת עמדה שוב על סעיפי הפקודה, ביקשה לפרוך את התימוכין שנתן בית המשפט המחוזי לפסיקתו, ולטעון כי סעיף 37 לפקודה תומך בעמדתה-שלה. לבסוף טענה, כי הפגיעה ביעילות הדיונית כתוצאה מהחלטת בית המשפט המחוזי תבוא לידי ביטוי גם בכך, שדיונים בבקשה להחזרת תפוס ובבקשת מעצר – שבשתייהן נדרשת לעיתים היזקקות לאותו חומר של 'ראיות לכאורה' – ידרשו להתנהל לפני שתי ערכאות שונות.

12. ב"כ המשיב הבהיר מצדו, כי השאלה המשפטית העומדת לדיון אינה בראש מעייניו של מרשו. יחד עם זאת, לטעמו, לא נפלה שגיאה בהכרעת בית המשפט המחוזי, ונימוקיה נכוחים. ב"כ המשיב הלן על כך שרק בשלב מאוחר מאוד של ההליך בבית משפט השלום, העלתה העוררת את טענתה לחוסר סמכות.

דיון והכרעה

13. קראתי ושבתי וקראתי את החלטת בית המשפט המחוזי, נתתי דעתי על טענות ב"כ הצדדים, אלו שבכתב ואלו שבעל-פה, ובאתי לכלל מסקנה כי דין הערר להתקבל.

14. הפרק הרביעי בפקודה מסדיר את סמכות המשטרה לתפוס חפצים לתכליות שונות. תחילה וראש, אדרש לסעיפיו השונים, אשאל – היש בינותם פתרון לחידתנו, אם אין. משנימצא למדים, כי אין באלו כדי לפשוט את הספק שהובא לפתחי, אפנה להכרעה על בסיס עקרונות של אחידות, פשטות ויעילות, המאפיינים את תורת סדרי-הדין.

לשון הפקודה

15. לנוחות הדיון, אצטט את סעיפי החוק הרלבנטיים במלואם:

סמכות לתפוס חפצים (תיקון מס' 1) תש"ל-1970

32. (א) רשאי שוטר לתפוס חפץ, אם יש לו יסוד סביר להניח כי באותו חפץ נעברה, או עומדים לעבור, עבירה, או שהוא עשוי לשמש ראיה בהליך משפטי בשל עבירה, או שניתן כשכר בעד ביצוע עבירה או כאמצעי לביצועה.

שמירת התפוס

33. נתפס חפץ כאמור בסעיף 32, או הגיע לידי המשטרה חפץ שאחד התנאים האמורים בסעיף 32 חל עליו, רשאית המשטרה, בכפוף לאמור בסעיף 34, לשמרו עד אשר יוגש לבית המשפט.

מסירת התפוס לפי צו

34. על פי בקשת שוטר שהוסמך לכך על ידי קצין משטרה בדרגת מפקח משנה או בדרגה גבוהה מזו דרך כלל או לענין

מסויים (להלן – שוטר מוסמך), או על פי בקשת אדם התובע זכות בחפץ, רשאי בית משפט שלום לצוות כי החפץ ימסר לתובע הזכות או לאדם פלוני, או שינהגו בו אחרת כפי שיוורה בית המשפט – הכל בתנאים שייקבעו בצו.

החזרת התפוס על ידי המשטרה

35. אם תוך ששה חדשים מיום תפיסת החפץ על ידי המשטרה, או מיום שהגיע לידיה, לא הוגש המשפט אשר בו צריך החפץ לשמש ראיה ולא ניתן צו על אותו חפץ לפי סעיף 34, תחזיר המשטרה את החפץ לאדם אשר מידיו נלקח; אך רשאי בית משפט שלום, על-פי בקשת שוטר מוסמך או אדם מעוניין, להאריך את התקופה בתנאים שיקבע.

16. עיון בסעיפי הפקודה מעלה, כי הפרק הרביעי בנוי לפי סדר ההשתלשלות הכרונולוגית של האירועים. סעיף 32 מסמך את המשטרה לתפוס חפצים, ופורט את העילות שעל סמך היא רשאית לעשות כן. סעיף 33 מוסיף, כי המשטרה רשאית – בכפוף לאמור בסעיף 34 – להחזיק בחפץ התפוס, עד להגשתו לבית המשפט. בסעיף 34 נקבע חריג לכלל המעוגן בסעיף 33; על-פיו, רשאי בית משפט השלום להורות כי ינהגו בתפוס אחרת. סעיף 35 מוסיף, כי אין המשטרה רשאית להחזיק את החפץ ללא מצרים, וכי אם לא הוגש כתב אישום בתוך 6 חודשים מיום התפיסה, יוחזר החפץ לבעליו, אלא אם האריך בית משפט השלום את תקופת החזקתו.

הנה כי כן, סעיפים 32-35 קובעים את סמכות המשטרה לתפוס חפץ, ולהחזיק בו עד אשר יוגש לבית המשפט; וכמו כן מאפשרים בנסיבות מסוימות, להוציא את החפץ מידי המשטרה, ולקבוע הוראות לגביו.

17. סעיף 36 מתייחס לשלב שבו הגיע החפץ ליעדו, והוגש כראיה לבית המשפט:

הכרעת בית-המשפט בתפוס

36. הוגש החפץ כראיה לבית המשפט, רשאי בית המשפט, בין בפסק דינו בענין הנדון ובין בצו מיוחד, לצוות מה יעשה בו; הוראות סעיף זה באות להוסיף על סמכויות בית המשפט לפי כל דין אחר, ולא לגרוע מהן.

משהוגשה הראיה לבית המשפט, מסתיים, ככלל, תפקידה של המשטרה בהחזקת החפץ, ובית המשפט שלפניו מוגשות הראיות, רשאי לצוות מה יעשה בו.

סעיף 37 לפקודה מוסיף, כי גם במצב שבו לא יוגש החפץ כראיה במשפט, רשאית הערכאה המבררת להכריע בגורלו:

חפץ שלא הוגש כראיה

37. הוגש משפט ולא הוגש החפץ כראיה לבית המשפט, הרי אם היה המשפט נגד אדם על עבירה שעבר באותו חפץ או לגביו, רשאי בית המשפט לצוות כאמור בסעיף 34; לא ניתן צו לפי סעיף 34 או שלא היה משפט נגד אדם על עבירה כאמור, תחזיר המשטרה את החפץ לאדם שמידיו נלקח.

18. עינינו הרואות, כי סעיפים 32-35 עוסקים בסמכות המשטרה לתפוס את החפץ, ולהחזיקו עד אשר יוגש כראיה במשפט. סעיפים 36-37 מתייחסים לימים שבהם אין עוד צורך בחפץ, משהוגש לבית המשפט כראיה, או משהוחלט שלא להגישו. בעוד שבסעיפים 32-35, נקבע כי בשלבי התפיסה וההחזקה הראשוניים מוסמך בית משפט השלום לבקר את החלטת המשטרה; ובסעיפים 36-37 נקבע, כי הערכאה המבררת רשאית להכריע בגורלו של החפץ בשלבים מתקדמים של ההליך העיקרי; התייחסות מפורשת לערכאה שתפקח על החלטות המשטרה משעה שהוגש כתב האישום לערכאה הרלבנטית - אין.

19. ודוק. הוראת סעיף 33 עוסקת בסמכות המשטרה להחזיק החזקה פיזית בחפץ התפוס. סמכות זו משתרעת מטבע הדברים, בהעדר הוראה אחרת, עד שלב הגשת החפץ לבית המשפט. ברם, אין הכרח להניח כי הפיקוח של בית משפט השלום על החזקת החפץ בידי המשטרה, כאמור בסעיף 34, חופף באופן מלא לתקופה זו. סעיף 33 תוחם עצמו לשלב הגשת החפץ כראיה, רק משום שהוא עוסק בסמכות המשטרה להחזיק את התפוס ברשותה, וכזאת רשאית היא לעשות עד להגשתו לבית המשפט. אכן, בסעיפים 36-37, קבע המחוקק באופן מפורש כי הערכאה המבררת תהא מוסמכת להכריע בגורל החפץ, לאחר הגשתו כראיה, או אם הוחלט שלא להגישו. כאמור, על דרך הכלל, יוחזק החפץ בידי המשטרה עד להגשתו כראיה, ולפיכך, נדרש המחוקק במסגרת סעיף 36 להסדיר את אשר יעשה בחפץ בהגיע שלב זה. אולם, אין באמור כדי לקבוע כי דווקא משלב זה קונה הערכאה המבררת את הסמכות להכריע בעניינו.

20. אשר להוראת סעיף 37 לפקודה. העוררת סבורה, כי זו מסדירה באופן מפורש את הסמכות העניינית לפיקוח על החזקת תפוס בשלב שבין הגשת כתב האישום לבין הגשתו כראיה, וכי היא מקנה סמכות זו לערכאה שאליה הוגש כתב האישום. בית המשפט המחוזי קבע מנגד, כי סעיף 37 אינו מעניק את הסמכות העניינית לערכאה המבררת את ההליך העיקרי, אלא לבית משפט השלום. לשיטתי, אין בה בהוראה זו כדי לסייע למי מן העמדות שהוצגו. אמנם כן, הסעיף עוסק במצב שבו "הוגש משפט ולא הוגש החפץ כראיה"; כך הם אמנם פני הדברים גם בעניינו. אלא, שעיון בהוראת הפקודה מלמד, כי תחולת הסעיף מכוונת למצב שבו לא הוגש התפוס מאחר שאין עוד חפץ בו בהליך העיקרי; לא מחמת שלא הגיע מועד הגשתו. שאם לא כן, מדוע יצווה המחוקק להשיבו לבעליו, בטרם יוגש לבית המשפט?!

21. לאידך גיסא אציין, כי סעיף 37 לא ביקש להקנות את הסמכות להורות מה יעשה באותו חפץ, לבית משפט השלום. "בית המשפט" שבסעיף 37, הריהו אותו בית משפט שאליו "לא הוגש החפץ כראיה", כאמור ברישא לסעיף. הרשות "לצוות כאמור בסעיף 34" שממנה הסיק בית המשפט המחוזי את אשר הסיק, עניינה בתוכן הסמכות: "כי החפץ יימסר לתובע הזכות או לאדם פלוני, או שינהג בו אחרת כפי שיוורה בית המשפט - הכל בתנאים שייקבעו בצו". כך נקבע זה מכבר בע"פ 506/82 גלזן נ' מדינת ישראל לז"ז (1) 409, 413-414 (1983): "לעומת זאת, חל סעיף 36 הנ"ל, כפי שכותרת השוליים מעידה עליו, על 'הכרעת בית-המשפט בתפוס', כאשר החפץ הוגש כראיה, ואילו □ (כאמור) - כאשר החפץ לא הוגש כראיה, אך נדונה במשפט עבירה, שיוחסה לנאשם בחפץ הזה או בקשר אליו. בשלב זה אין כל היגיון לפירוש, המגביל את הסמכות לבית-משפט השלום בלבד". זאת ועוד, כפי שצינה העוררת, בסעיפים 34-35 נזכרה בהדיא הערכאה המוסמכת - בית משפט השלום. לעומת זאת, סעיפים 36-37 מקנים את הסמכות ל"בית המשפט"; סתם המחוקק ולא פירש, איזהו בית המשפט המוסמך להורות כאמור בסעיפים אלה. הווי אומר, "בית המשפט" - הריהו בית המשפט שאליו הוגש כתב האישום.

22. עתה לסעיף 38 לפקודה. בשנת 1997 תוקנה הפקודה לצורך הסדרת הגשתם של עררים על החלטות

שלפי הפרק הרביעי לפקודה:

ערר (תיקון מס' 10) תשנ"ז-1997 (תיקון מס' 12) תשס"ה-2005

38א. (א) שוטר מוסמך, אדם שהחפץ נלקח ממנו או תובע זכות בחפץ רשאים לערור על החלטת בית המשפט לפי פרק זה, לפני בית המשפט המחוזי אשר ידון בערר בשופט אחד.

(ב) על החלטת בית המשפט המחוזי לפי סעיף קטן (א) ניתן לערור לפני בית המשפט העליון שידון בערר בשופט אחד, אם ניתנה רשות לכך מאת שופט של בית המשפט העליון.

23. בית המשפט המחוזי מצא בסעיף זה יתד ופינה לעמדתו, שכן ניכר כי ההסדר הקבוע בו מכון להחלטות שניתנו בבית משפט השלום. גבי ידי, לא ניתן להסיק מסעיף 38א לפקודה את שביקש בית המשפט המחוזי למצוא בו. אמת נכון הדבר, סעיף 38א קובע הסדרי ערעור שמכוונים להחלטות שניתנות בבית משפט השלום. יחד עם זאת, אין חולק כי "החלטות לפי פרק זה" יכולות להיות גם החלטות של בית המשפט המחוזי. כך הן לדוגמה, החלטות שלפי סעיפים 36-37. אכן, עלתה זה מכבר השאלה, מהו משטר העררים שיחול על החלטות בית המשפט המחוזי שלפי פרק זה (ראו החלטת הרשמת ל' בנמלך בע"פ 2013/13 מדינת ישראל נ' גולן (3.6.2013)); מכל מקום, לא יכול ליפול ספק בכך שהחלטות לפי הפרק הרביעי של הפקודה, יכולות להינתן גם בבית המשפט המחוזי. משאלו הם פני הדברים, גם סעיף 38א לפקודה לא ישמיענו איזו מן הערכאות שבהן עוסק הפרק הרביעי, קנתה את הסמכות לדון בעניינו של תפוס שכבר הוגש משפט בעניינו, אך טרם הוגש כראיה בו.

24. נוכחכל האמור לעיל, נמצאנו למדים כי הסדר שלילי המונע מהערכאה המבררת לדון בעניינו של החפץ עם הגשת כתב האישום – אין כאן; אך גם לא הסדר חיובי המקנה לה סמכות ברורה משלב זה. משהלשון אינה ממהרת להורות לנו את הדרך אשר נלך בה, נפנה אל התכלית.

עקרונות סדר הדין הפלילי

25. צודקת באת-כוח העוררת בטענתה כי הכרעתו של בית המשפט המחוזי אינה עולה בקנה אחד עם סדרי-הדין הנהוגים בהליכים מקבילים. לא זו אף זו, היא עלולה לגרום לחוסר בהירות דיונית, שדי בה כדי להניא אותנו מלילך באותה הדרך. תחילה, אבקש לעמוד על ההבחנה המעשית שבין הוראת סעיף 37 לפקודה לבין העניין דנן. כאמור לעיל, בשני המצבים כבר הוגש משפט, ובשניהם לא הוגש החפץ כראיה. ההבחנה בין המקרים נטועה, בסיבה שבגינה לא הוגש החפץ לבית המשפט. בעוד שבעניינו עסקין במצב שבו לא הוגשה ראיה או שלא הוחזרה לבעליה, משום שטרם הבשילה השעה לכך, או כי טרם מוצה השימוש בחפץ לצורך ההליך המשפטי; סעיף 37 עוסק במצב שבו על פני הדברים, לא הוגשה הראיה מטעמים שבמהות. היינו, הראיה לא הוגשה ולא עתידה להיות מוגשת. הפרשנות שלפיה מוסמך בית משפט השלום לדון בחפץ, אף לאחר שהוגש כתב האישום, תוביל לאי-בהירות דיונית. כפי שציננה ב"כ העוררת, הטוען לזכות – שפעמים, כמו בעניינו, אינו מסובך כלל בפרשה – לא בהכרח יודע האם החפץ הוגש כראיה במשפט, כן או לא, על אחת כמה וכמה שלא תמיד הוא יודע את הסיבה שבגינה לא הוגש החפץ. הנה כי כן, הדרישה כלפי בעל החפץ לברר את הסיבה שבגינה לא הוגש רכושו כראיה לבית המשפט – אם משום שטרם הגיעה השעה לכך, או כי הוחלט שלא להגישו עד עולם – על מנת להחליט לאיזו ערכאה ישים פעמיו בבקשה להחזרת התפוס, אינה

מתקבלת על הדעת. בדברים אלו, אני מוצא טעם משמעותי לתמיכה בעמדת העוררת, שכידוע: "על הכללים העוסקים בסדרי דין להיות פשוטים ובהירים ככל האפשר. יש לחתור לכך שהפרוצדורה של ההליך המשפטי תהיה 'ידידותית למשתמש'. מצב בו הכללים האמורים להדריך את הציבור, ובכלל זה ציבור עורכי הדין, כיצד להתנהל מול המערכת המשפטית הינם נפתלים ומרובי הבחנות אינו רצוי. עיקר הנטל בעניין זה מוטל על המחוקק ומחוקק המשנה, אשר מופקדים על קביעת סדרי הדין. יחד עם זאת, לעיקרון לפיו על כללי סדר הדין להיות ידידותיים למשתמש יש גם משקל פרשני" (רע"א 4990/05 ממנ' נ' עיריית הרצליה, פסקה 29 (07.10.2009)). עוד אציין בהקשר זה, כי גם מן ההיבט המהותי, קשה לקבל עמדה שלפיה בית המשפט ירכוש את סמכותו העניינית, מכוח תשובתה הבלתי מחייבת של התביעה ביחס לשאלת בעל התפוס - מדוע לא הוגש החפץ כראיה.

26. זאת ועוד אחרת. בית המשפט המחוזי עמד על כך, שלא תמיד ישמע דיון בשאלת החזרת התפוס לפני אותו מותב שדן בהליך העיקרי, גם אם ההליכים נדונים באותה ערכאה. אמת נכון הדבר, בחלק מן המקרים כאשר תוגש בקשה להחזרת תפוס לערכאה שאליה הוגש כתב האישום, תידון בקשה זו לפני שופט אחר מזה שדן בהליך העיקרי. לעיתים, נדרש הדבר על מנת למנוע חשש מפני משוא פנים של המותב הדן בהליך העיקרי, ופעמים אחרות שיעילות הדיון עשויה להצדיק זאת. יחד עם זאת, מדובר בעניין התלוי בנסיבות כל מקרה לגופו, ופעמים, כמו בענייננו, אין מניעה כי המותב שבקי ורגיל בפרטי התיק, יכריע בבקשה להחזרת תפוס. ככל שאין מניעה לעשות כן, ישנה עדיפות ברורה בקיום הדיון בעניינו של התפוס, לפני המותב שדן בתיק העיקרי. כך נאמר בבש"פ 998/05 פפיסמדוב נ' מדינת ישראל, פסקה ח (20.03.2005) (להלן: עניין פפיסמדוב): "הדרך הנכונה היא הפניית המבקש אל בית משפט השלום בראשון לציון, אשר בידו לשקול את הנושא גם במונחי צרכיו של התיק הפלילי שבפניו, וזאת לאחר שמיעת טענות הצדדים, לאזן ולהחליט לפי ראות עיניו. הדעת נותנת [...] כי בית המשפט יידרש, מעבר למחדל כאמור, לנחיצות שבהחזקת התפוסים לצרכי המשפט המתנהל בפניו, קרי לראיות שבו". התוצאה שאליה הגיע בית המשפט המחוזי, תסכל אפשרות כזו. בשעה שיוגש כתב אישום לבית המשפט המחוזי, בקשות להחזרת תפוס, ידונו בהכרח לפני מותב אחר, בדרגת בית משפט השלום. נוכח האמור, טעמים שביעילות דיונית תומכים בהקנאת הסמכות להורות מה יעשה בחפצים תפוסים, לערכאה שאליה הוגש כתב האישום.

27. מעבר להיבט המעשי, גם טעמים שבאחידות כללי סדר הדין תומכים באותה מסקנה. על מעמדה הפרשני של אחידות הפרוצדורה הפלילית נאמר בבש"פ 4455/00 מדינת ישראל נ' בדווי, נד(4) 794, 802 (2000), כי: "ההנחה הבסיסית האמורה להנחותנו היא שחוקים הדנים בסדרי הדין הפליליים אמורים להשתלב זה בזה על מנת ליצור מערך חקיקה אחיד וקוהרנטי. ההרמוניה החקיקתית מחייבת שחוקים העוסקים באותה מאטריה - בענייננו, סדר הדין הפלילי - יעלו בקנה אחד. מקום שישנם שני פירושים אפשריים להוראת חוק, יש להעדיף את הפירוש אשר יאפשר את השתלבות ההוראה במערך החקיקה הכללי שבו היא נתונה". כפי שטענה ב"כ העוררת, שלב הגשת כתב האישום הוא שלב משמעותי בהליך הפלילי; חל מפנה כללי בשעה שנמסר התיק מידי רשויות התביעה לידיו של בית המשפט. בשלב זה, בית המשפט שאליו הוגש כתב האישום מקבל על עצמו את ניהול התיק, ולפיכך, הליכי-ביניים אחרים - בכללם הליכי מעצר - עוברים גם הם יחד עם כתב האישום לסמכות הערכאה שהתיק נמסר לידיה. זאת, הגם שלעיתים תכופות ידונו בקשות אלו לפני מותב אחר של אותה ערכאה, בשל החשש מפני חשיפתו של המותב הדן בתיק העיקרי לחומר ראיות שאינו קביל.

28. לא כן, באשר למועד הגשתה של ראייה לבית המשפט. הראיה מוגשת לבית המשפט באחד מדיוני ההוכחות שנקבעים בתיק, באופן אקראי; אין מדובר בשלב העומד בזכות עצמו; אין לו לשלב זה נפקויות אחרות, לבטח לא בנוגע לסוגיות של סמכות עניינית. על רקע האמור, ההרמוניה, הפשטות, השכל הישר, תומכים בעמדה שלפיה הסמכות לצוות

מה יעשה בתפוס, תעבור מידיו השיוריות של בית משפט השלום, לידי בית המשפט שאליו הוגש המשפט, בשעה שמוגש כתב האישום, ולא בעת שמוגש החפץ כראיה.

29. סייעתא נוספת לגישה זו, מצויה בהצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - המצאה, חיפוש ותפיסה), התשע"ד-2014, ה"ח הממשלה 574. סעיף 3 להצעת החוק קובע כך:

בכפוף להוראות אחרות בחוק זה, הסמכות העניינית לדון בעניין שחוק זה דן בו תהיה הנתונה -

(1) כל עוד לא הוגשו כתב אישום או בקשה לחילוט - לבית המשפט השלום;

(2) לאחר הגשת כתב אישום או בקשה לחילוט - לבית המשפט המוסמך לדון בכתב אישום או בבקשה לחילוט, לפיה עניין;

(3) בערעור - לבית המשפט של ערעור.

בדברי ההסבר להצעת החוק הובהר, כי הוראה זו נועדה להאחיד את כללי סדר הדין הנוהגים ביחס לסמכויות האכיפה והחקירה: "ההוראות המוצעות זהות לאלה הקבועות בחוק המעצרים, ולאלה שמוצע לקבוע גם בחוק החיפוש בגוף, בסעיף 111 לחוק המוצע. בדרך זו, ייקבעו הוראות אחידות לעניין סמכות עניינית ומקומית בכל החוקים המסדירים סדרי דין בבתי משפט בנושא סמכויות האכיפה המרכזיות של גופים חוקרים". אעיר, כי משקלה של ראייה זו מוגבל עד מאד, נוכח העובדה שמדובר בהצעת חוק שטרם התקבלה על-ידי הכנסת. דומני עם זאת, כי יש מקום להאזין לאמור בה, להגיונה, גם בשלב זה (ראו ע"פ 3390/19 אביטן נ' מדינת ישראל, פסקה 11 לפסק דינו של השופט ג'קרא (21.11.2019); ע"פ (מחוז-ת"א) 23079-09-15 מור נ' מדינת ישראל, פסקה 30 (21.12.2016)).

30. בטרם סיום אציון, כי התוצאה שאליה הגעתי נקבעה זה מכבר, אגב אורחא, על ידי השופט א' רובינשטיין בעניין פפיסמדוב: "משהוגש כתב אישום, נראה כי הזירה הנכונה מהותית לטיפול בעניין היא בית משפט השלום בראשון לציון [שאליו הוגש כתב האישום]" (פסקה ז); (ראו גם: רע"פ 9752/09 א.א. מור השמות ותעסוקת כוח אדם בע"מ נ' משטרת ישראל, בעמ' 8 (31.01.2010)). עוד אעיר, באשר לתימוכין שמצא בית המשפט המחוזי בדברי השופט י' עמית בבש"פ 8793/12 מדינת ישראל נ' סעדי (17.12.2012), כי בצדק השיבה העוררת שהנדון אינו דומה לראיה. תלונתו של השופט עמית, נסובה על כך שלא היה "כל קשר" בין התפוס הנדון, לבין כתב האישום שהוגש. במצב דברים זה, אין חולק כי הסמכות להורות מה יעשה בתפוס חוסה תחת סעיף 34, ואינה נכרכת אחר בית המשפט שעוסק בבירור אשמה אחרת, שאין בינה לבין התפוס דבר.

סוף דבר

31. פרשנות סעיפי הפקודה לא העלתה בידינו הכרעה ברורה לטובת אחת מן העמדות שהוצגו; שתיהן תוכלנה להתיישב עם לשון החוק. משכך, לא נותר מנוס מהכרעה בשאלת הסמכות כפי הראוי בעינינו. הראנו לדעת, כי טעמים שבאחידות סדרי הדין וביעילות ההליך הפלילי, מובילים למסקנה שלפיה משעה שמוגש כתב אישום, הסמכות לדון

בעניינם של תפוסים הכרוכים באותו הליך, מסורה בידי הערכאה שאליה הוגש כתב האישום.

32. בשולי הדברים אעיר, כי ראוי להם לכללי סדר הדין שיוסדרו באופן בהיר ומפורש על-ידי המחוקק. כאמור לעיל, הצעת חוק שכוללת בין היתר את הסדרת הסוגיה דנן, מונחת זה מכבר לפתחו של המחוקק. אביע תקווה, כי זאת הפעם תישמע קריאתנו לחקיקה מחודשת של סוגיית החיפוש והתפיסה.

33. הערר מתקבל אפוא בזאת. הבקשה להחזרת תפוס תוחזר לבית המשפט המחוזי, שידון ויכריע בה כחכמתו. נוכח העיכוב הרב שנגרם למשיב - שלא בטובתו ושלא לצורכו- תידון בקשתו בהקדם האפשרי מבחינת יומנו של בית המשפט. מבלי שאביע עמדה בדבר מעמדן של החלטות בית משפט השלום להשבת התפוס, הצו לעיכוב ביצוע שניתן בבית משפט השלום יעמוד בתוקפו, עד למתן החלטת בית המשפט המחוזי בבקשה.

ניתן היום, כ"ז באלול התש"ף (16.9.2020).

ש ו פ ט